

Postupak izbora članka za objavljivanje u časopisu Sestrinski glasnik / Nursing Journal

The process of article selection for publication in Sestrinski glasnik / Nursing Journal

Višnja Vičić Hudorović

Glavna i odgovorna urednica Sestrinskoga glasnika - Nursing Journal
Editor-in-Chief of Nursing Journal

Received February 21st 2014;

Accepted February 23rd 2014;

Ključne riječi: politika uredništva • publiciranje • recenzija

Kratki naslov: Recenzijski postupak i rad uredništva

Keywords: editorial policies • publishing • review

Running head: Reviewing process and the work of the editorial board

Autor za korespondenciju/Corresponding author: Višnja Vičić Hudorović, mag. med. techn., PSE, Nursing School Vrapče, 10000 Zagreb, Bolnička cesta 32, Croatia • Tel: +385-1-34 83 662
Fax: +385-1-34 83 662 • E-mail: visnja.vicic-hudorovic@skole.hr

UVOD

Članovi uredništva časopisa Sestrinski glasnik od 2011. godine osmislili su uređivački postupak prema kojem zaprimljeni članci prolaze postupak "in-house" recenzije. U tome postupku zaprimljene članke detaljno pregledavaju pomoćnici i glavna urednica prije slanja nezavisnim recenzentima [1,2,3]. Ova metoda rada stalno se poboljšava i usavršava, i to prema iskustvima iz svakodnevne prakse. Većina autora članaka koji stižu u uredništvo neiskusni su znanstvenici i nemaju dovoljno znanja o važnosti objavljivanja članaka, o tehnologiji znanstvenog publiciranja, ni o međunarodnim smjernicama za planiranje istraživanja. Članovima uredništva dužnost je stalno poučavati autore osnovnim postavkama znanstvenog pisanja [Introduction-Methods-Results-Discussion-**IMRD**], planiranju istraživanja, smjernicama znanstvenih analiza opisanih/dobivenih rezultata i njihovu tumačenju [4, 5, 6, 7]. Članovi uredništva, prema međunarodnim verificiranim kriterijima, preuzeli su ulogu edukatora budućih autora, uz poseban naglasak na edukaciju studenata diplomskih i postdiplomskih studija sestrintstva u Republici Hrvatskoj [RH], o problematici pisanja znanstvenih radova, te su im pomogli tijekom pisanja i objavljivanja članaka u časopisu Sestrinski glasnik/Nursing Journal [SG/NJ]. U slučaju zainteresiranosti autora za objavljivanje članaka u međunarodnim časopisima, članovi uredništva aktivno surađuju s autorima [8,9]. Osmišljen uređivački postupak pridonio je znatnom porastu broja i znanstvene kvalitete zaprimljenih članaka, te pri uvrštavanju časopisa u bibliografsku akademsku bazu Republike Hrvatske [RH], HRČAK, dobivanje Digital Object Identifera [DOI], te

uvrštavanju časopisa u bibliometrijsku bazu podataka CRO-SSREF. Uvrštavanjem časopisa u CrossRef iznalazi se potreba objavljivanja članaka na jeziku svjetske akademske zajednice, tj. engleskome jeziku. Iz spomenutoga je razloga u ovom broju časopisa SG/NJ prvi put objavljen članak na engleskom jeziku, autora kojem je engleski jezik tzv. „drugi jezik“ [engl. second language - L2].

Specifičnosti recenzijskog postupka / Specifics of the review process

Najvažniji postupak „in-house“ recenzije skraćivanje je kvalitetnih članaka, i to:

Ad1] zadovoljavajuće dizajnirane studije;

Ad2] studije s jednostavno i zadovoljavajuće opisanim rezultatima;

Ad3] studija koje zadovoljavaju tehničke smjernice i upute autorima;

Ad4] studija sa zadovoljavajuće napisanim engleskim dijelovima teksta.

Gotovo jedna četvrtina pristiglih rukopisa nije prihvaćena za objavljivanje [6,16], i to neposredno poslije recenzije glavne urednice i pomoćnika glavne urednice [Editor-in-Chief-**EIC**], pomoćnika glavne urednice za jezik i dizajniranje, pomoćnika glavne urednice za statistiku, ili poslije recenzije vanjskih recenzentata. Najčešći su razlozi za odbijanje nedostatak originalnosti i znatniji nedostaci u meto-

dologiji i prezentaciji teksta. U znatnog dijela rukopisa koji su prihvaćeni za objavljivanje do završetka procesa objavljivanja potrebna je daljnja suradnja pomoćnika glavnog urednika i autora, a ta je suradnja najvažnija za proizvodnju dobro napisana članka.

Proces uređivanja koji smo nazvali "in-house" može se podijeliti u četiri glavne faze.

Prva faza [engl. *prereview.*] Predpregled i recenzije

Pre-review. Predpregled. Jedan od dvaju urednika [EIC] čita rukopis i samostalno odlučuje hoće li rukopis biti odbijen, poslan recenzentima i statističkim urednicima [10] ili će rukopis biti vraćen autoru na doradu prije recenzije.

Približno četvrtina pristiglih rukopisa odbacuje se, i to zato što su podaci znanstveno preslabi, netočni ili nedovoljni, a rukopis se ne može poboljšati bez dodatnih istraživanja. Autorima se šalje pismo s detaljnim opisom razloga odbijanja rukopisa, uz objašnjenje slabosti studije i savjete autorima kako poboljšati buduće studije. Druga četvrtina pristiglih rukopisa odmah se šalje vanjskim recenzentima na pregled, dok se preostala polovina vraća autorima, s uputama kako poboljšati rukopis radi njegova upućivanja recenzentima. Kada je rukopis ispravljen u skladu sa zahtjevima urednika i predan za objavljivanje, pomoćni urednik ponovno ga čita i konzultira se s glavnom urednicom.

Urednici zatim zajednički odlučuju hoće li odbiti rukopis, vratiti ga autoru na daljnje korekcije ili poslati rukopis vanjskom recenzentu. Ako je rukopis dovoljno kvalitetan da se pošalje u proces vanjske recenzije, glavni urednik dodatno ga ispravlja i predlaže daljnja poboljšanja. Katkad se rukopis vraća autoru na daljnja poboljšanja nekoliko puta prije nego što dosegne prihvatljivu razinu kvalitete. Od autora se katkad može tražiti da odgovori na dodatne upite urednika da bi dobio detaljne upute za doradu rukopisa. Kada su zadovoljeni znanstveni kriteriji predpregleda, od autora se traži da autorizira rukopis i zatim se šalje na vanjsku recenziju. U ovoj fazi procesa recenzije urednici su usmjereni na poboljšanje logike studije i prezentacije rezultata: jasno i jednostavno do utvrđenog cilja i hipoteze, dobar dizajn studije [IRMD], adekvatna prezentacija relevantnih podataka i objašnjavanje rezultata. Jezik rukopisa znatno se dotjeruje. Krajnji je cilj istaknuti bit istraživanja i osigurati da je osnovna/glavna poruka članka jasno vidljiva iz podataka dobivenih istraživanjem.

Peer review. Završni je dio prve faze slanje rukopisa na recenziju, i to k dvama vanjskim recenzentima. Ako je u rukopisu uporabljena statistička analiza podataka, rukopis se šalje recenzentima za statistiku. Zamjenik glavne urednice osigurava da autori zadovoljavaju odgovore na sve zahtjeve recenzentata i donosi odluku o prihvaćanju ili odbijanju rukopisa u dogovoru s glavnom urednicom. Od svih rukopisa poslanih vanjskim recenzentima oko 25% nije znanstveno prikladno za objavljivanje. Rukopisi koji zahtijevaju tzv. veliku reviziju, poslije odgovora na zahtjeve recenzentata ponovno se vraćaju istim recenzentima, koji su zatražili da ponovno pročitaju rukopis prije završne odluke o objavljivanju. Manji broj rukopisa zahtijeva samo neznatne ili uopće ne zahtijeva preinake.

Druga faza. Tehnička revizija i formatiranje

Nakon što je prošao prvu fazu recenzije, rukopis čita zamjenik glavne urednice. Glavna urednica još može odbiti rukopis za objavljivanje ako se rukopis ne uklapa u osnovne ciljeve i svrhu časopisa ili ima znatnih nedostataka koje recenzenti nisu zabilježili. Kada je rukopis prihvaćen za objavljivanje, urednici formatiraju tekst, provjeravaju ključne riječi [prema Medical Subject Headings (MeSH / MEDLINE)], provjeravaju sve referencije pretraživanjem biomedicinskih baza podataka [npr. MEDLINE; Web of Science] i drugih baza podataka. Iznalazi se da je samo 11% citata/literaturnih navoda tehnički zadovoljavajuće u rukopisima koji su prihvaćeni za objavljivanje u SG/NJ [neobjavljeni rezultati]. Glavna urednica u daljnjoj komunikaciji s autorom ispravlja literaturne navode prema Uniform Requirements for Manuscripts Submitted to Biomedical Journals. Zatim se rukopis šalje lektoru za hrvatski i engleski jezik.

Treća faza. Jezik, jasnoća i tečnost

U ovoj fazi lektor čita rukopis kao "naivni" recenzent, obraća pozornost na jednostavnost logike i dosljednost u tekstu [IMRD struktura], organizaciju tablica i slika, kratice, imena lijekova i instrumenata i njihovih proizvođača, mjerne jedinice, izgled literature, jezik i engleski jezik. Ova faza obrade rukopisa, koja slijedi poslije vanjske recenzije [prereview], slijedi završni pregled i pregled statističara. To je metoda tzv. "sigurnosne mreže" radi uklanjanja minimalnih propusta, nedosljednosti, jezičnih nespretnosti i sl.

U završnome dijelu treće faze glavna urednica komunicira s autorom. Ako je potrebno, glavna urednica vraća rukopis autoru putem *e-maila*, te zahtijeva daljnja objašnjenja nejasnih ili dvosmislenih dijelove rukopisa ili šalje molbu autoru da uvrsti podatke koji trebaju biti uključeni u tekst. Nadalje, glavna urednica, u suradnji s pomoćnikom urednika za jezik, ispravlja gramatičke pogreške gdje je to potrebno, provjerava pravopis i osigurava terminološku dosljednost. Jezični urednik surađuje sa zamjenikom glavne urednice te čita rukopis još jedanput prije nego što je rukopis spreman za tisak. Glavna urednica kontaktira s grafičkim urednikom radi ispravljanja tehničkih nedostataka na slikama i tablicama. Na kraju ove faze rukopis je spreman za objavljivanje [tisak].

Četvrta faza. Izgled i preciznost

SG/NJ ima jednog grafičkog urednika i jednog savjetnika za oblikovanje časopisa [uredništvo međunarodnog časopisa - European Science Editing]. Svaki od njih ima različite zadatke. Grafički urednik odgovoran je za stolno izdavaštvo te za formatiranje časopisa, izgled i prepoznatljiv stil časopisa. Nadalje, grafički urednik u suradnji s glavnom urednicom organizira svaki rukopis, i to tehnički i vizualno, kritički procjenjuje svaki aspekt tiskanog izdanja časopisa, osigurava da su tablice i slike jednostavne i stilski prepoznatljive, jasnog prikaza, te da imaju najprikladnije mjesto unutar teksta. Grafički urednik daje upute autorima o formatu i stupnju razlučivosti slika predloženih za objavljivanje te formatira rukopise za lektoriranje. Pomoćnik glavne urednice priprema Extended Markup Language [XML datoteke] bibliografskih podataka časopisa i članaka koji su tiskani ra-

di ispunjavanja baze podataka HRČAK i CrossRef, te nadzire proces tiskanja. Nerijetko autori iznose rezultate koji su konfuzni, nezgrapni, nepotpuni, te ih je nemoguće poboljšati. Mnogi autori ne poznaju softver za crtanje ili pak ne mogu angažirati stručnjaka za crtanje.

U takvim slučajevima grafički urednik u cijelosti izrađuje nove slike, ali bez promjene sadržaja. Urednica službene mrežne stranice časopisa nadgleda njezino ažuriranje. Grafički urednici blisko surađuju sa zamjenikom glavne urednice, lektorom te zajednički korigiraju članke koji se šalju u tisak. Unatoč svim provjerama katkad se nađe pogrešaka ili nesavršenosti u papirnatom izdanju časopisa, koje se bilježe te se u sljedećem broju nalaze u poglavlju *corrigendum*.

Rasprava / Discussion

Postoje znanstveni časopisi koji se, poput SG/NJ, objavljuju u zemljama s niskim budžetom [engl. low-income countries], iz ne-engleskog govornog područja ili, popularno, sa "znanstvene periferije". Većina takvih časopisa nastoji se pridružiti obitelji međunarodno priznatih, indeksiranih časopisa, ali s vrlo skromnim uspjehom. Razlog je tomu što članci koji se zaprimaju u uredništvo nisu znanstveno, logično i jezično zadovoljavajućeg stupnja u odnosu na međunarodne standarde.

Uredništvo SG/NJ pokušava približiti potencijalne autore međunarodno verificiranim kriterijima uporabom opisanog procesa "in-house" recenzije, koji zahtijeva ulaganje golema truda i vremena. Veliki, prestižni znanstveni časopisi imaju sasvim suprotan problem, i to: kako odabrati najbolje od tisuća pristiglih rukopisa koje primaju svake godine. Naime, autori uvriježeno svoje najbolje rukopise šalju u vrhunske međunarodne časopise. Nasuprot tomu, mali časopisi zaprimaju znatno lošije rukopise, a urednički odbori nemaju dostatna znanja o tehničkim zahtjevima produkcije časopisa, te raspolažu s malo novca. Taj jaz između velikih i malih časopisa još postoji, unatoč želji međunarodne znanstvene zajednice da bude informirana o istraživanjima koja se provode u niskobudžetnim zemljama, i težnji malih časopisa iz zemalja s niskim i/ili srednjim budžetom da postanu vidljivi i priznati [11, 12, 13].

Uredništvo SG/NJ uspjelo je smanjiti jaz između velikih i malih časopisa teškim radom, neograničenim radnim vremenom i stalnim učenjem. Svaki rukopis pročita se u prosjeku osam puta prije nego što ide u tisak. Svaka faza u proizvodnji časopisa zahtijeva maksimalnu pozornost; rukopis se provjerava na svim razinama, a svaki detalj smatra se presudnim. Opisani način rada jedina je metoda kojom možemo doći do prihvatljive razine međunarodne vidljivosti. Suprotno očekivanjima, ključni problem nije loše poznavanje engleskog jezika, iako je većina njih iz ne-engleskog govornog područja. Loša konfiguracija, neoriginalna istraživanja i nedostatak znanja o tehnikama znanstvenog planiranja [IMRD] te neznanstvena razmišljanja glavni su razlozi zašto se rukopisi odbijaju za objavljivanje [14].

Nakon što završe školovanje [prediplomski; diplomski; doktorski], medicinske sestre/tehničari prezauzeti su rutinom svakodnevnog izvršavanja svakodnevnih radnih zadataka, a kada su suočeni s izazovom znanstvenog pisanja, otkrivaju da to ne znaju učiniti. Oni ne mogu adekvatno planirati istraživanje, prikupljati podataka, obavljati analizu podataka i sastaviti jasan, logičan i uvjerljiv znanstveni tekst. Engleski jezik najmanji je problem: profesionalni prevoditelji mogu jednostavno prevesti članak ako je napisan u translacijsku obliku. Međutim, prevoditelji mogu popraviti tekst samo s lingvističkog aspekta, za znanstveni sadržaj nisu mjerodavni.

Temeljem do danas objavljenih članaka i uredničkog rada utvrđujemo da urednici moraju preuzeti ulogu edukatora kako bi podigli znanstvenu razinu u svom okružju tj. znanstvenoj grani, kako bi časopisi [SG/NJ sestrinstvo] postali međunarodno relevantni.

Literatura / References

- [1] Vičić Hudorović V, Zidarić M. Sestrinski glasnik – nov pristup znanjima sestriinske specijalnosti. *Nursing Journal – A new approach to knowledge of nursing specialties*. *Sestrinski glasnik/Nursing Journal*. 2012;17 (1):69-73.
- [2] Vičić Hudorović V, Rimac B. Stupanj zainteresiranosti učenika srednjih škola za nastavak školovanja na Studijima sestrinstva (Level of interest within high school students to continue their education in Nursing studies). *Sestrinski glasnik/Nursing Journal*. 2012;17(1):94-99.
- [3] Vičić Hudorović V. Sestrinski glasnik/Nursing Journal uvršten je u portal hrvatskih znanstvenih časopisa – HRČAK. *Sestrinski glasnik / Nursing Journal included in the Croatian scientific journals portal – HRČAK*. *Sestrinski glasnik/Nursing Journal*. 2012;18(1):85-87. doi: 10.11608/sgnj.2013.18.025
- [4] Hudorović N, Vičić Hudorović V. eComment. Nurse-led clinics and cost-effectiveness. *Interact CardioVasc Thorac Surg*. 2012; 14 (6): 733-734. doi: 10.1093/icvts/ivs214
- [5] Marušić A, Meštrović T, Petrovečki M, Marušić M. Peer review in the Croatian Medical Journal from 1992 to 1996. *Croat Med J* 1998;39:3-9.
- [6] Crane D. The gatekeepers of science: some factors affecting the selection of articles of scientific journals. *American Sociologist* 1967;2:195-201.
- [7] Drew B, editor. *Financial management of scientific journals*. Bethesda (MD): Council of Biology Editors; 1989.
- [8] Lacković Z. Who needs Croatian Medical Journal? *Croat Med J* 1992;33:67-77.
- [9] Marušić M. Life of an editor-in-chief: first five years. *Croat Med J* 1997;38:5-8.
- [10] Marušić M. On the advancement of science in developing countries: an example of seventy Croatian young scientists educated in Germany and USA. *Croat Med J* 1996;37:273-282.
- [11] Huth EJ. The information explosion. *Bulletin of the New York Academy of Sciences* 1989;65:647-661.
- [12] Colaianni LA. Peer review in journals indexed in Indeks Medicus. *JAMA* 1994;272:156-159.
- [13] Institute for Scientific Information. *Science Citation Index 1998. Guide and list of source publications*. Philadelphia: ISI, 1998.
- [14] Garfield E. Which medical journals have the greatest impact? *Ann Int Med* 1986;105:313-320.